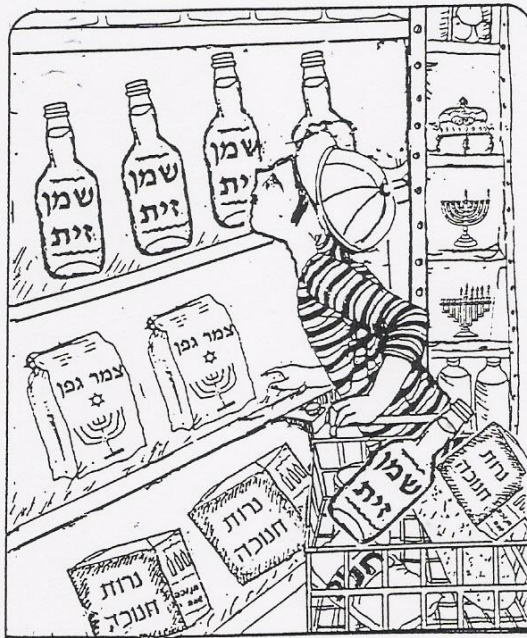

שמן ופתילות!

כתב: הרב ד"ר חיים סיימונס

מהדורה נסיונית

מרחשון תש"ס

מכון נחמיה

למחקר תורני ולהכנת חומר לימודי

ע"ש ר' נחמיה ריכרדסון ז"ל

ת.ד. 1775 קרית ארבע

טל: 02-9961252

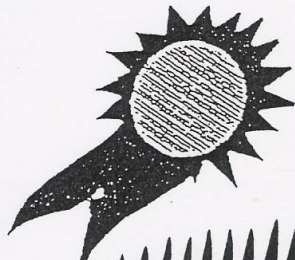
**"מה אהבתי תורתך,
כל היום היא שיהתי"**

כשאוהבים את הלימודים, לומדים וגם זוכרים. אנו נלמד בחוברת זו בדרך מעניינת על חנוכה, על מצות הדלקת נרות חנוכה, על התפילות ועל מנהגי חנוכה, וגם נשתעשע.

התלמיד ילמד על הסיבות לחגיגת חנוכה, על דינים שונים הקשורים להדלקת הנרות, על שמנים שונים, על התפילות המיוחדות לחנוכה, על מאכלים מיוחדים לחנוכה ועל הסביבון.

התרגילים בחוברת וגם השעשועים יסייעו לתלמידים בלימוד הנושא והבנתו, והשימוש בחומש עם פירוש רש"י, בסידור, באטלס, ובלוח השנה עם זמני כניסת ויציאת השבת, יעזור להם בביצועם.

**חנוכה שמח
כהצלחה**

מאי חנוכה!?

הגמרא במסכת שבת שואלת את השאלה "מאי חנוכה" - על איזה נס קבעו חכמינו את חנוכה? הגמרא מתרצת: בכ"ה בכסלו מתחילים שמונה ימי חנוכה, והסיבה היא: כ"שנכנסו יוונים להיכל [של בית המקדש], טמאו כל השמונים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעים וְעָשָׂאום ימים טובים בהלל והודאה."

למה חיכו ל"שנה אחרת"?

למה היהודים בתקופת החשמונאים חיכו שנה אחת עד שחגגו את חנוכה בפעם הראשונה? לעומת זאת, מיד לאחר הנצחון על גזרת המן חגגו את פורים - כתוב במגילת אסתר, שבשלושה עשר בחודש אדר נלחמו ולמחרת, בארבעה עשר בו חגגו את פורים בפעם הראשונה!

התשובה היא סוג הנצחון. המן רצה "להשמיד להרוג ולאבד" את היהודים. לכן, מיד לאחר שלושה עשר באדר, כשראו היהודים את הנצחון חגגו למחרת. לעומת זאת, היוונים לא רצו להרוג את היהודים. הם לחצו שהיהודים ישכחו את התורה ולקבל דת היוונים. לכן, לאחר הנצחון, היה צורך לחכות פסק זמן כדי לוודא שהיהודים מקיימים את התורה ולא את דת היוונים. מזה אפשר להבין למה חיכו חז"ל שנה עד לקביעת ימי החנוכה.

בפורים היתה הצלת הגוף, ועל ידי המצוות של פורים - **משתה ושמחה** - הגוף חוגג.

בחנוכה היתה הצלת הנשמה, ועל ידי המצוות של חנוכה - **הדלקת נרות והלל** - הנשמה חוגגת.

לאן נעלמה מסכת חנוכה!?

כשאנו מעיינים במסכתות סדר מועד של המשנה, רואים אנו שיש מסכת מיוחדת לכל חג ... אולם... לא בדיוק לכל חג, מפני שלחנוכה אין מסכת!

מסכת סוּכָה

מסכת ראש השנה

מסכת פסחים

מָה/עָ?

בזמן נס חנוכה, החשמונאים שהיו כהנים (וכהנים הם משבט לוי) פעלו בהצטיינות. אולם, לאחר מכן הם תפסו את המלוכה. מן התורה, אנו יודעים שהמלוכה מיועדת דווקא לשבט יהודה: "לא יסור שבט מיהודה" (גנלשים מט י' לכו, רבי יהודה הנשיא שערך את המשנה, לא הכניס מסכת מיוחדת על חנוכה במשנה.

מסכת יובל

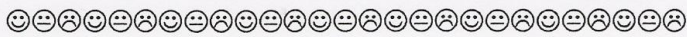
מסכת תענית

מסכת תענית

המילה "חנוכה" מופיעה בכל המשנה רק 7 פעמים! מתוך 7 הפעמים הללו, רק פעם אחת עוסקת המשנה בנרות חנוכה, ואפילו לא על מצות הדלקת נרות חנוכה, אלא על נזיקין שנגרמו על ידי נרות חנוכה!

מסכת חנוכה

אין

לא צמים ... ולא סועדים בחנוכה!!

בחנוכה אסור לצום.

כמו-כן, אין מצות "סעודת חנוכה" כמו בפורים. אולם, נוהגים להרבות קצת בסעודה בחנוכה.

מה הקשר בין פילים לחנוכה?

ספר המקבים הוא אחד מהספרים שנקראו על ידי חז"ל "ספרים חיצוניים", מפני שאינם נכללים בין ספרי התנ"ך. ספר המקבים מתאר את המלחמות בין היוונים והיהודים ואת הרקע ההיסטורי לנס חנוכה. בספר זה מוזכר שבמלחמה נגד החשמונאים, השתמשו היוונים בפילים.

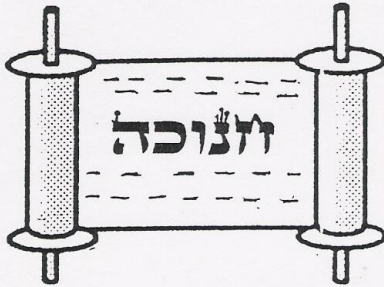
וכך כתוב בספר זה: "וישכם המלך בבקר ויסע את-המחנה בעברתו בדרך בית-זכריה ויערכו הצבאות למלחמה ניתקעו בחצצרות. ואת-הפילים הראו דם-ענב ותות להעמיד אותם למלחמה. ויחלקו את החיות לגדודים ויעמידו לכל-פיל אלף איש משרינים בקשקשים וקובעי נחשת על-ראשיהם וחמש מאות פרשים בחזר הוכנו לכל חיה." (מקבים ב' ו' ג'-לה)

האם המילה "חנוכה" נמצאה בתורה?

ברוב גדול של השנים אנו קוראים את פרשת מקץ בשבת חנוכה. בעליה ל"שישי" בפרשה זו נמצא הפסוק הבא, אולם המילים התערבבו.

יאכלו וירא לאשר ביתו טבח הבא אתם הביתה יוסף וטבח ויאמר בנימין האנשים והכן את על בצהרים אתי האנשים את כי

חפש את הפסוק וסדר את המילים בסדר הנכון!

בפסוק זה נמצאות ברצף האותיות של המילה "חנוכה", אולם הן מעורבבות.

ועתה חפש את אותיות המילה "חנוכה" וסמן אותן!

חנוכיה - מילה חדשה!!

הכלי אשר בו מדליקים נרות חנוכה נקרא "חנוכיה". מובן מאליו שמילה זו קשורה עם המילה "חנוכה". אולם "חנוכיה" היא מילה חדשה שהומצאה רק בשנת תרמ"ז - לפני כ-110 שנים - על ידי חמדה, אשתו של אליעזר בן יהודה.

זמן הדלקת נרות חנוכה

- יש שני מנהגים בקשר לזמן הדלקת נרות חנוכה.
- 1) בשקיעת החמה - זה הזמן שבו נעלמת השמש במערב השמים.
 - 2) בצאת הכוכבים - זה הזמן שבו אנו רואים שלושה כוכבים בשמים.

בין אם מדליקים בשקיעת החמה או בצאת הכוכבים, חייבים נרות חנוכה לדלוק עד, לפחות, חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.

בין השמשות

הזמן בין שקיעת החמה לבין צאת הכוכבים נקרא בהלכה "בין השמשות". לפי חז"ל, זמן בין השמשות הוא ספק יום וספק לילה. לכן, אנו מקבלים את השבת מעט לפני השקיעה ביום שישי ומוציאים אותה בצאת הכוכבים ביום המחרת.

אורך הזמן בדקות בין שקיעת החמה וצאת הכוכבים תלוי ב:

- 1) קו הרוחב של המקום. בזמן שמצפינים או מדרימים מקו המשווה אורכו של "בין השמשות" הולך וגדל.
 - 2) עונת השנה. אורכו של "בין השמשות" משתנה במשך השנה.
- fent*: אורכו של "בין השמשות" באנגליה הוא יותר מאשר בארץ-ישראל.
- fent*: אורכו של "בין השמשות" בחורף הוא יותר מאשר באביב.

1. חפש באטלס ורשום את קו הרוחב של כל אחד מהמקומות הללו.
2. סמן את המקומות מ-1 עד 6 על פי אורך "בין השמשות" שלהם - (הקצר ביותר - במספר 1, והארוך ביותר - במספר 6).

ירושלים	סטוקהולם (שוודיה)
סידני (אוסטרליה)	מוסקוה (רוסיה)
לונדון (אנגליה)	קייפטון (דרום אפריקה)

עייני בלוח השנה ומלא את הטבלה הבאה!

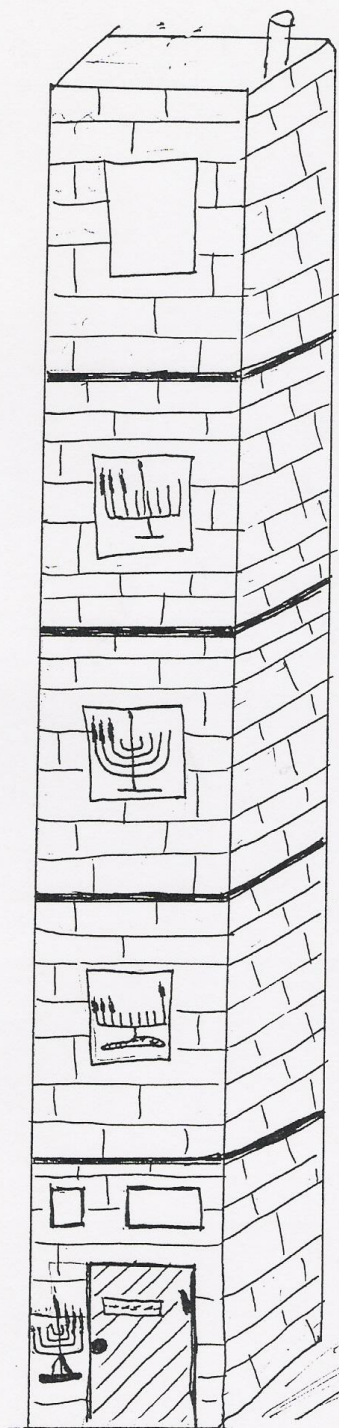
שבת	זמן הדלקת נרות	זמן מוצאי שבת	אורכה של שבת
פי מקץ			
פי ויקרא			
פי בלק			
פי האזינו			

איפה מדליקים?

אנו מדליקים נרות חנוכה כדי לפרסם את נס השמן. לכן צריכים לשים את החנוכיה במקום שאנשים שברחוב יראו אותה.

כתוב בגמרא (שנה לא) שמי שגר בקומת קרקע ידליק נרות חנוכה בצד שמאל של הדלת (ממול למזוזה הקבועה בצד ימין).

מי שגר מעל קומת קרקע ישים אותה בה בחלון. אולם, מעל 20 אמות (כ-10 מטרים) העוברים ברחוב אינם רואים את החנוכיה שבחלון, כי המקום גבוה, ואין בכך פרסום הנס. לכן, יניח את החנוכיה ליד פתח דירתו.

<u>איפה?</u>	<u>מי שגר ב:</u>
ליד הדלת (אפשרי גם בחלון)	קומת קרקע
בחלון	קומה 1
בחלון	קומה 2
בחלון	קומה 3
בפתח הדירה	קומה 4 ולמעלה
כל קומה נחשבת כ-2.5 מטרים בגובה	

אל תסגור את
התריסים!

ידיעות שפניס

מס' 96

כ"ג בכסלו

עורך: מכבי ערד

5.80 ש"ח (באילת: 5.00 ש"ח)

קנס של 1000000 ש"ח הוטל על החברה "נרות חנוכה"

עשה לך רב

שאלה מאת שמוליק גפרורי:
כשהייתי בן 3, אימי אסרה עלי
להדליק גפרורים. עכשיו אני בן
22. כבוד הרב, כיצד אקיים
מצות נרות חנוכה?

תשובת הרב:

מר גפרורי - אני בטוח שכוונת
אמך היתה לא להדליק גפרורים
רק בזמן שהיית ילד קטן. עכשיו
אתה מבוגר!
בכל מקרה, אתה לא צריך
להדליק את הנרות בעצמך.
אפשר שמישהו אחר ידליק
הנרות ויכוון להוציא אותך
במצווה. במצב כזה לא צריכים
אפילו לגעת בגפרור!

חנו...כה

חז"ל אמרו שהמילה "חנוכה"
בנויה משתי מילים:
חנו - היהודים חנו, דהיינו נחו
אחרי המלחמה מאויביהם,
ומתי? ב-ב"ה (יום עשרים
וחמשה לחודש) כסלו.

משפט נגד החברה "נרות חנוכה"
בע"מ הסתיים אתמול בבית משפט.
התביעה טענה שהחברה מכרה חבילות
של 16 נרות חנוכה בלבד עם הסיסמה:
"נרות לכל ימי החנוכה".

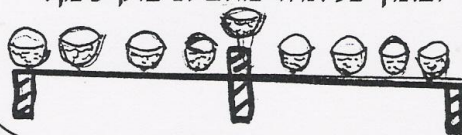
בפסק הדין כתב השופט לטקאס שלפי הגמרא
צריכים להדליק נר אחד בכל לילה של חנוכה. לכן,
יחד עם ה"שמש" - 16 נרות מספיקים לכל חנוכה.
רק "המהדרין מן המהדרין" מוסיפים נר בכל לילה
עד שמגיעים לשמונה נרות בלילה האחרון. אילו
היה כתוב על החבילות "מהדרין מן המהדרין"
החברה היתה עוברת עבירה פלילית.

אולם השופט דכייקל כתב, שישראל קבלו על עצמם
לנהוג כ"מהדרין מן המהדרין", עד כדי כך שהשלחן
ערוך אפילו לא מזכיר שאפשר להדליק נר אחד בכל
לילה, אלא צריכים להוסיף נר אחד בכל לילה. לכן
חייבים שיהיו 44 נרות בחבילה.

השופט כהן-לוי-ישראל הסכים עם השופט דריידל.
החברה קבלה קנס של 1000000 ש"ח והבעלים גם
מחויבים לעשות עבודה ציבורית שכל אחד יטגן
2000 סופגניות.

לקמצנים

אתה לא רוצה להוציא כסף עבור חנוכה.
קח 8 קליפי אגוזים,
ובתוך כל אחד מהם תיצוק שמן!

שמנים

כל השמנים (או כמעט כל!) כשרים לנר חנוכה.

מה זה שמן?

שמנים מחולקים לשלושה סוגים:

(1) שמנים שומניים (2) שמנים מינאראליים (3) שמנים אזוריים

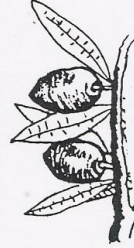
1) שמנים שומניים: הם שמנים המופקים מצמחים ומבעלי חיים.

שמנים מצמחים:

הידוע ביותר בשימוש לנרות חנוכה הוא שמן זית.

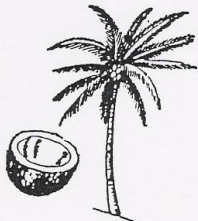
יותר מבוגר ממתושלה!

כתוב בתורה שמתושלת, שהיה הסבא של נח, נפטר בגיל 969. אולם יש עצי זית בארץ בגיל 1000 שנים! הגזע של עצי זית זקנים הוא חלול. היקף הגזע יכול להגיע עד 6 מטרים.

עץ הזית

צמחים אחרים מהם מפיקים שמן כוללים:

קוקוס

בסיס

סויה

כותנה

כשמוסיפים מימן לשמנים, אנו

מקבלים חומר מוצק, כמו מרגרינה.

גם כארגינה אשר להתא לנרות חנוכה!

בערב חנוכה בתקופת השואה, כשהיהודים היו במחנה אושוויץ הם דאגו מהיכן ימצאו שמן עבור נרות חנוכה. ראש המחנה, שהיה אכזרי ביותר הודיע לרב זקן שהיה במחנה, שיתן לו לאכול שתי מנות מרגרינה (במקום מנה אחת), אולם הוא יזרוק אותה על הרצפה והרב יצטרך להרים אותה. "זה נס", אמר הרב, בזמן שהוא הרים את המרגרינה מהרצפה. הוא שם אותה בכלי קטן, והכניס חוט מהבגדים שלו עבור הפתילה....